

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 8.

V Ljubljani, 15. aprila 1878.

Tečaj XVIII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

8.

Mnogo sem že pisal, in ako bom v prihodnje zdrav, bodem tudi še marsikaj napisal o emancipaciji, temu izrastku humanizma, kakor jo je imenoval g. vrednik Tovarišev v neki opazki pod mojimi pogovori. Jaz nimam nič od tega, ako pišem zoper njo, znabití se še marsikomu zdi čudno, da sem tako terdoglav, da se ne morem sprijazniti s to vredbo, — s tem izrastkom hočem reči. Ali Bog zna, koliko jih je, ki so ravno tako terdovratni, a le v mislih, kakor sem jaz v besedi, in čakajo le primernege časa, da prihrumé s svojimi baterijami na dan. Bog vé, kako temeljite dokaze bodo navedli ti zoper njo, ali kakor sem že dejal, čakajo le primernege časa. — Jaz pa sem tako termast, terdoglav in terdovraten, da že zdaj molčati ne morem.

Pogovarjajmo se pa danes o humanizmu. Najpervo pa moram prav po prijateljsko pokregati g. vrednika tega lista. Vi, gospod vrednik, mi mnogokrat kaj prečertate v mojih pogovorih. Posebno, kedar se malo vtopim v svoj predmet, ter postanem malo hud, takrat mi takoj pristrižete peruti. Vi pravite, da ni treba nikogar žaliti. Pa saj nisem še nikdar kaj tacega storil. Nikdar še nisem kritikoval oseb, ampak vedno le dejanja in naredbe. To je jako lepo in posnemanja vredno, da hočete živeti v miru s svojimi sosedi, pa tudi od mene je lepo, da nisem še napadal nikogar. V emancipaciji tudi ne napadam žensk, ki se emancipirajo, ampak le emancipacijo samo. Ona je nastala iz tega, ker so

nekteri krivo presojevali žensko natoro, ter so prišli tako tudi do čisto napačne sodbe, da se zamore postaviti v duševnem obziru možu na stran. Zato sem si pa izvolil za svojo nalogo, dokazati, da so presojevali jo krivo, in da so izrekli tudi napačno sodbo o nji. Res je, vsak človek je bitje, ki ima um in omejeno voljo, naj si bo moškega ali ženskega spola. Ali zakaj se pa to jemlje le v tem obziru, in se tudi spolnjevati skuša le v tem obziru? Pravijo tudi, da je bogatin in prosjak človek, da ima ta in oni pravico, da živi. Ali zakaj se pa ne trudimo tudi zato, da bi prosjak zamogel živeti v resnici? Kakovo je to življenje, ako se trudi ubožec ves dan, da komaj živi in zraven ga tare še skerb, ali bo zamogel pa tudi jutri živeti? Kaj pomaga, ako je ubožec le na papirju enak bogatinu? Dati mu je treba tudi sredstev, da mu zamore biti enak v resnici. Koliko lačnih bi se nasitilo lahko od odpadkov mize enega samega bogatina! Koliko ubožcem bi se lahko vtešile solze z denarjem, ki ga izmeče bogatin le za razne nepotrebnosti! Tega ne vedó bogatini, koliko dobrega bi lahko storili s svojim bogastvom; to le vé tisti, o katerem Göthe tako lepo prepeva:

„Wer nie sein Brot mit Thränen ass,
 „Wer nie die kummervollen Nächte
 „Auf seinem Bette weinend sass,
 „Der kennt euch nicht, ihr himmlischen Mächte!“

Ko bi bil te besede izrekel kdo, ki je v resnici „svoj kruh jedel s solzami, ki je prejokal celo noči zbog svoje reve“, temu bi se ne bilo čuditi. Marsikdo je že tako govoril, ki še nikdar ni bral Göthe-ja. Ali Göthe, ki jih je pisal, ni bil nikdar lačen, nikdar se ni boril z revščino in nadlogo. Ali ženijalni pesnik je čutil, kako hudo je lačen biti, kako žalostno je objokovati svoj stan, kako strašno se je boriti z življenjem brez sredstev. — Gospod vrednik, jaz sem še mlad, ali skusil sem že marsikaj, in žalibog, da le mnogo slabega. Tudi jaz sem s solzami jedel svoj kruh, — ali še kruha nisem imel dostikrat —. Moje edino orožje je še pero, katero sem izbrusil na terdem kamnu, ki se imenuje življenje. Naj mi služi sedaj kot sulica, katero bodem nosil skozi življenje. Ne bodem ranil ž njo nikogar, kajti vem, kako skelí rana. Pričakujem tedaj, da mi ne bodete prečertali v tem pogovoru nobene besede. Vvoda je dovolj, čas je, da se vernem k svojemu predmetu.

O humanizmu sem rekel, da bom govoril. Lep predmet, ali težaven. Kaj bodem povedal? Ali bodem hvalil sedanji čas, ki nosi na čelu ta naslov? Ali bodem omenjal one hvalevredne zavode, ki se imenujejo humanitarni? Ali bom grajal one, ki so sovražniki humanizma? Ali jih bom imenoval barbare, ali kako? — Nič jim ne bom rekel. Če je kak zavod v resnici humanitaren, se hvali že sam, kajti dobro delo se hvali samo. Povem pa tudi takoj, da sedanji čas, ki se imenuje čas humanizma,

ni humanitaren, nego le za tiste, ki delajo kupčijo s humanizmom, zraven pa še dobodo redove in križče na persi.

Pervi viri humanizma, ali podlaga njegova je iskati v nauku Kristusovem. „Ljubi svojega bližnjega, kakor sebe!“ — „Vsak človek je tvoj bližnji“. — „Ljubi tudi sovražnike!“ — te priproste besede so njegova podlaga. Kakor vsaka resnica, tako so zadeli ti nauki na strašne ovire, kajti bili so v nasprotju s tedanjimi šegami in navadami. Človekov bližnji je bil k večemu oni, ki je bil tiste narodnosti, kot on. Gerk je imenoval vsacega Negerka barbara, to je suroveža, ki ni vreden njegovega prijateljstva in njegove ljubezni. Drugi narodi, ki so bili mogočni, ter so kedaj premagali srečno druga ljudstva, ti so bili pa spet taki, da so jih pomorili, ali pa iz milosti naredili za svoje služnje. Tako so ravnali nekdanj Perzijani, Babilonci, Egipčani, celo Gerki niso delali nič drugače, ko so se preselili iz severne Gerške v južno. Rimljani seveda tudi niso delali izjeme, zato v njihovi državi ni bilo družih ljudi, kot prosti in neprostiti ali služnji. V takem stanu je našel Kristus rimsko cesarstvo. In izrekel je prosto besede: „Ljubi svojega bližnjega! Tvoj bližnji je vsak človek, tedaj tudi služenj in sovražnik“. — Kaj se upa reči ta tesarjev sin! so vpili farizeji, ta šunta ljudstvo, naj se upre! Zatožimo ga pri cesarjevem namestniku, naj ga križa! Tako so vpili in vpili. In Rimljani so dejali: Kaj pravi ta, moj služenj je moj bližnji. No, ta je pa lepa. Tega bi mi ne smel povedati moj najboljši prijatelj. Služenj je moj bližnji, služenj, ki sem ga kupil na somnju, kakor svojega konja in bika. Ta ima pač čudne misli o nas ljudeh! Tega še Sokrat ni rekel, ki je imel v časih tudi kako neumno misel. Na križ z njim! Zraven pa še pravi, da je sin božji. Glejte, glejte, tudi Boga kolne! No, če je božji sin, bo njegov oča že tako dober, da mu bo pomagal s križa. — Tako so govorili o njem. Čudno je le, da so ga pustili cela tri leta „šuntati“ ljudi. Če bi sedaj kdo kaj tacega storil, bi ga že po prvi besedi konfiscirali, ter djali v zapor. Takrat so pa pustili Kristusa tri leta! Pa naj še kdo reče, da niso bili oni časi svobodnejši od naših. — Hodil je tri leta po Judeji, Samariji in Galileji, in čez tri leta so ga križali in umerl je, ali z njim ni umerla resnica, ki jo je učil. Umerli so njegovi človeški nasledniki, ali resnica tudi s temi ni bila pokončana. Z vsacim umorom je podpisala rimska država sodbo zoper sebe, z vsacim umorom se je približala za en korak svojemu propadu. In propadla je, ali iz njenih razvalin se je dvignil Kristusov nauk, njene razvaline so bile podlaga novim kerščanskim državam.

Pervi kristjani so se tudi deržali v resnici nauka Kristusovega. Pomnili so njegove besede, da smo pred Bogom vsi enaki, zato so hoteli tudi med seboj biti enaki. Dali so bogatini svojim bližnjim, kar ti niso imeli, namreč denar in blago, z eno besedo: premoženje je bilo splošno.

To je pa terpelo le malo časa, dokler je vera Kristusova živela v vseh ter se razodevala v njihovem notranjem in vnanjem, domačem in državnem življenju.

Ko je pa to nehalo, začeli so gledati po strani jude, da še celo preganjati so jih jeli. Vresničilo se je to, kar so dejali judje, ko so tirjali, naj se križa Kristus: Njegova kri naj pride čez nas in naše otroke! Prišla je (po poganih) njegova kri čez nje in njihove otroke. Brez domovine so se vlačili, ter se vlačijo še dan danes po vsem svetu. Judje so kozmopolitje v pravem pomenu. Oni so vse in nič. Med vsakim narodom so namešani, ter ga slačijo, ter mu pijejo kri. Ker v prejšnih časih niso imeli nikjer stalnega doma, in ako je vladarju kedaj na misel prišlo jih izpoditi iz dežele, takoj so morali pobrati svoja kopita, ter iti, kamor so hoteli in smeli. Ker se niso mogli nikjer stalno naseliti, niso nikdar obdelovali zemlje, ampak vergli so se vedno na kupčijo. Gledali so pa tudi na to, da so kupili dober kup in prodajali drago, da so si tako pridobili v kratkem času mnogo denarja, s katerim so potem lahko izvandrili. Ta lastnost, kupovati dober kup in prodajati drago in zraven še malo kupovalca in prodajalca oplahtati, ta lastnost jim je ostala do današnjega dne. „Handeln“ je njihovo geslo, „nix zu handeln?“ njihovo navadno vprašanje, „beschumeln“ *) je njihovo navadno delo in „Rebbach“ **) njihov Bog.

Ali se pa dá na kak način oprostiti ravnanje nekterih kerščanskih vladarjev, kateri so preganjali jude? Ali se niso pregrešili zoper zapoved Kristusovo: „Ljubi bližnjega, kakor samega sebe?“ — Pač, dá se nekoliko opravičevati, če tudi ne vselej opravičiti. Izpoznali so to, česar pa še zdaj ne izpoznajo mnogi, da so judje nesreča vsacega naroda, da je ubogo ono ljudstvo, uboga ona dežela, v kateri prebivajo judje. Oni pomagajo človeku iz nadloge, posodijo mu denar za visoke obresti, in ako jih ne more plačati, kar se zgodi navadno, prodadó mu vse, ter ga pahnejo nazega iz njegovega domovja. Jud je huda šiba, in ne mogli bi nobenega ljudstva občutljiviše kaznovati, nego z judi.

Tudi pri nas niso imeli do poslednja časa judje nobenih pravic, zapert jim je bil pristop k vsem višim službam. Ali „handeln“, „beschumeln“ in „Rebbach“ jim je odperl tudi ta pristop. Kaj so storili? Ali so morda „bešumlali“ kacega velikaša, ter ga potem prisilili moralično, da jim je priboril ta pristop? — To zadnje je mogoče, kajti marsikdo jim je bil dolžan, ki jih sicer terpeti ni mogel. Ali še na drugi način so si priborili enakopravnost z družimi narodi. Judovski bankirji so vstanovili celo množico časnikov, velicih in majhnih, in po njih so jeli pridigovati humanizem. Dejali so: Judje smo tudi ljudje, dajte nam

*) Beschumeln je judovsko-nemška beseda, in pomeni: goljufati.

**) Rebbach je judovska beseda, ter pomeni: dobiček.

tacih in toliko pravic, kolikor jih uživajo kristjani, naredite nas enako-pravne z družimi narodi, prosimo prav ponižno in pohlevno. Naredite nas za državljane! — In naredili so jih. Postali so državljani, enaki drugim narodom naše države. To je bilo veselje v Judeji! Zdaj so imeli besedo tudi v vseh stvareh, ki se tičejo vlade, vplivali so po svojih listih na javno življenje in — na šolstvo. Bilo je mnogo ljudi in jih je še, ki prisežejo na vsako besedo, ki stoji n. pr. v „Neue freie Presse“, ali v „Wiener Tagblattu“. Nemogoče se jim zdi, da bi svojih člankov ne prinašal tak list iz avtentičnega vira.

Zdaj ko so si s humanizmom pridobili sebi enake pravice, jeli so humanitariti še za druge, kateri so jim posebno dopadli. To so bile seveda v prvi versti ženske. Zmerjali so moški spol, da ravná barbarsko z ženskimi, saj one so ljudje, kakor mi. — Dalje so judje spravili na dan one čase, v katerih so živeli oni vitezi, ki se imenujejo „Minnesängerji“, ki so na vso moč preslavljali ženski spol, in v katerih so šli vitezi po svetu, da so si pridobili lorbarjev, in se z njimi podali domov, ter jih položili pred noge svoji izvoljeni devici. Takrat, so dejali, je stala ženska visoko, in poznejši časi so jo spet potegnili iz njene visokosti. In za judi so pisarili tudi kristjani tako. Šli so še dalje. Tisti slavni francoski učenjak Renan je celo Kristusa štel med tiste, ki so ženske čislali. Dejal je, da je tudi on rad občeval z ženskami, in nekerikrat še celó z ne kaj nedolžnimi. Za izgled je postavil Samarijanko pri vodnjaku. — Kaj je bilo storiti? Iztergajmo žensko iz moževih barbarskih (?) rok, ter podelimo ji enake pravice. Zgodilo se je, nastala je emancipacija, ta izrastek humanizma. Zdaj zeleni in cvetè, in kmalu bo rodila svoj sad. —

Omeniti moram pa še, da tudi oni visoko slavljene vitežki časi niso bili tako medeni za ženske. Vitezi so pač fantazirali za ženskami, skladali so tudi „mile“ pesmi, ter opevali v njih svoje device, in še kako! Ali to je vse minulo, ko je vzel vitez svojo izvoljeno devico za ženo. Na Francoskem je bilo po postavi dovoljeno vitezom tepsti svoje žene, in sicer prav močno tepsti. Tedaj oni časi niso bili tako medeni za ženstvo.

Iz tega kratkega razmišljanja je jasno, kako je na svet prišel humanizem. Zdaj je v najlepšem cvetu, in vendar ni bilo nikdar toliko revščine na svetu, nikdar ni bil tako pokvarjen svet, kakor je danes. To ima vse na vesti humanizem. Jaz ne rečem s tem, da so vsi humanitarni zavodi za nič, ne rečem tudi, da ne stori marsikdo iz samega človekoljubja mnogo dobrega, ali na drugi strani je humanizem vendar kriv mnogo zlega. Iz humanizma so iz šol odpravili šibo, akoravno je v sedanjem stanu pri izgojevanji potrebna. Namestu šibe bi se morala vpeljati vsaj kaka druga enaka kazen, tako bi bilo dosledno. Ali to se

ni zgodilo. In to je vzrok, da nimajo otroci nikacega strahú pred učiteljem, da so od dne do dne bolj surovi in izprideni. Iz humanizma dalje so vstanovili ljudske kuhinje, v katerih se dobi za toliko denarja, kot drugje, slabe jedi. Ali vstanovitelji tacih kuhinj so občno hvaljeni, dobivajo celo redove. Iz humanizma so dali ženskemu spolu take pravice, kakoršne ima moški In tako dalje, in tako dalje.

Ravno zarad humanizma terpi odgoja mnogo, mnogo. Učitelj, ki ima od šestega leta naprej pomagati starišem pri odgoji, on, ki je mnogokrat edini pravi odgojevalec otrokov, on, ki ima v otroku postaviti temelj vsemu daljnemu izobraževanju in dalji omiki, — on nima vseh sredstev, kaznovati ga tako, kakor ga zamorejo stariši. On je, ki občuje neposredno z narodom, ki bi lahko največ vplival na-nj, ako bi mu bila puščena neomejena volja v šoli, on je zadrževan od humanizma. Kolikor se varuje zdaj šiba pri mladini, toliko bolj se bode rabila enkrat pri odraslih. Morala se bode vpeljati spet pri vojaki in pri policiji. Žalostno je videti, da se pretepa odrašen človek, žalostno ga je videti, kako se zvija pod težkimi udarci, zjokati se mora človek, ki ima le količkaj serca, ko ga vidi obnemagovati na terdem stolu, na katerem leži, jeziti se mora nad terdoserčnim beričem, ki neusmiljeno maha po njegovem telesu. Usmiljena je ureden oni odrašen človek, ki se mora tepsti. — Ali prišlo bode do tega. Sedanja mladina, ko odraste, se bo mogla krotiti le z lesko. — Ali bi ne bilo tedaj bolje, ko bi se izbijala že v mladosti človeku malopridnost? Ali bi je ne bilo tu lažje izbiti? Mlado drevesce se da še vpogniti, ali staro se vlomi. V mladosti bi se malopridnosti lahko odrezale korenine, ter se izpulile, ali v poznejih časih, ko bodo že pognala deblo, jo bode težje izruvat, ali pa celo nemogoče. Mladine tudi ne bo nihče tako pretepal, kakor so preteпали nekdanje odrasle, da bi obnemogla pod vdarci. Kdo ne upa, da se bode iz nje napravilo še marsikaj pravega? Ali na enkrat bodo postali ljudje nehumanitarni proti onim, proti katerim so bili enkrat prehumanitarni. Sedanja mladina ima vse kalí v sebi, da bode rodila enkrat kisel in grenek sad.

O emancipaciji sem že enkrat dejal, da jo bodo naši nasledniki, ki bodo pametnejši ali pa neumnejši, kakor smo mi, da jo bodo izruvali, ter vergli v ogenj, da se vpepeli. Tako bodo tudi storili s humanizmom, in sicer s celim humanizmom. Naj gre rakom žvižgat za družimi slabimi še ta slaba naprava! Dan danes je skoro vse švindelj, in marsikteri ljudje so volkovi v ovčjih kožah. Imel bom še priložnost, marsikaj povedati o humanizmu, kateri še nikakor ni obdelan s tem pogovorom. Ta predmet je vreden daljnega in obširnega preišljevanja. Če tudi bom pisal pod naslovom „pedagogični pogovori“ več stvari, ki niso pedagogične, ako bom bičal v njih krivična dejanja nekterih ljudi, naj mi ne štejejo tega v zlo bralci. Odgoja je v tesni zvezi z javnim in družinskim življenjem.

Spominja naj se bralec na pregovor: „Jabolko ne pade daleč od debla“, in „kakoršen oče, tak sin“. Ali pa naj premisli ta verz:

„Kakor so stari peli,
„Tako bodo mladiči žvergoledi“.

(Dalje prih.)

Poženčan.

Bilo je l. 1846, da je verli A. Slomšek po Drobntincah jel podučevati in razveseljevati slovenski narod in vzlasti svoje duhovne brate, kateri so v ta namen iz mnogih strani hiteli mu na pomoč s plodovi svojih domoljubnih vednost in skušenj. Med njimi se je oglasil i Poženčan, čegar: „Martinez iz Podloma“, kateri — zabredši mej tihotapce ali tobakarje — se po raznih nesrečah in po živi pridigi od lenobe in od nje žalostnih nasledkov dušnih in telesnih spreoberne, zmodri in postane spet dober gospodar (na Pivki, na Lepim Polji, v domačih planinah), se v veči povesti nahaja v Drobt. 1848 str. 111 — 127 pa 1849 str. 144 — 157. V letniku 1848 so razun tega brati str. 192—195 prilika: „Jakec iz Osredka“, str. 196 — 201 snemka ali parabola: „Očalar“, in str. 265 — 268: „Pesme za dobro voljo“ (Napitnica; Ženitna v Kani Galileji; Dekletam ino ženam); v letniku 1856 pa že str. 2 omenjena pesem: „Sveta dežela“ (Stoj popotnik ter ohladi — Ogenj vnetega serca i. t. d. str. 294 — 296).

A. Slomšek je bil, kateri je l. 1853—54 v Gradcu natisnjeno Slovencem prekoristno knjigo: „Djanje Svetnikov Božjih in razlaganje prestavnih praznikov ali svetkov“ v dveh delih dal na svetlobo. Spisali družniki sv. Mohorja, pravi o njej na čelu; v predgovoru str. VII. pa kaže keršanski duši: „Ako to Djanje svetnikov pazno čitaš, ne spotikaj se, če zapaziš, da niso vsi popisi svetnikov iz edniga peresa pritekli. Popisali so jih gospodje časti in hvale vredni: Jožef Ulaga, Mihael Pikel, Joanez Zumper, Juri Caf, Felician Globočnik, Peter Cizej, Jernej Ciringer, Mateuž Ravnika, Štefan Kociančič, Franc Sorčič, Franc Kosar, in še drugih prijateljev kaj. Kakor u občestvo svetnikov verjem, tako obsežno delo ljubim in mu zaupam, kajti združena moč veliko premore, in veliko jih lahko stori, kar bi ednimu bilo pretežko. Kakor pa ljudje u vsakem kraju ravno tistega jezika nimajo, in razne besede razno gučijo (govoré), jih tudi včasih razno zapišejo. Gerdo bi bilo jih vkarjati, in še gerše jih za to grajati, ako se vsakemu beseda prav po domače ne zarobi. Prava ljubezn ne sodi hudo, pa tudi komarjev ne preceja, kedar potreba ni“.

Kakor jo je l. 1848 naš Poženčan „Slovencam zavoljo nemške barke“ povedal bil po vseh ustih; tako jo je iskreno zapel o barvah naših slovanskih v Novic. št. 42:

Naše barve.

Rojaki! zdaj zavriskajmo,
Zmotnjave so vse preč;
Domače se olišpajmo,
Nihče se ne prepira več!

Preljube naše barve tri
Naj lepši nam stoje;
Brez višiga poména ni,
Kar one govoré.

Z njo se mi ne prestrašimo,
Naj treska bojni grom;
Viharjem se ne ganemo,
Ko gré za ljubi dom.

Naj prva barva bela je,
Tak kakor svit srebrá,
In to je pravo znamenje
Nedolžniga sercá.

In tretja zraven kakor kri
Rudeča barva je,
Junaški duh iz nje gori,
Ki slavo nam daje.

In druga modra kot nebó
Oviye naj sercé
Vsim s krepko stanovitnostjó,
Tak kot možakam gré.

Zato te naše barve tri
Naj lepši nam stojé;
Brez višiga poména ni,
Kar one govoré.

V istem listu se do Slovencev rojakov opominjaje obrača tedaj v Ljubljani vstanovljeno „Slovensko društvo“, ktero se je v svésti boljših Slovanom vsem vgodnejših časov prikazalo tudi na slovstvenem polji s svojim lastnim glasilom, ki „Letopis slovenskiga društva na Krajskim“ I. zv. 1849 v 8° str. XVI. 44 ima v sebi: „Slavencov sled po nekdanjim zemljopisu in po imenih osébk nekdanje dogodovšine“ str. 1—13 in str. 44: „Od kod ima krajnska dežela svoje ime?“ spisal Poženčan.

Sredi l. 1848 prične izhajati „Slovenski cerkveni časopis“, kteri si z l. 1849 premeni naslov „Zgodnja Danica“, in v tem tečaju se št. 36 str. 285—287 nahaja „Mekinjska cerkev“, in št. 37. 38 str. 294—296 pa str. 301—303 „Mekinjski samostan sv. Klare“, popisal Matevž Ravnikar, tedaj duhoven pastir na Selih poleg Kamnika. — Mimo cerkvenega je isto leto izhajati jel politični „Slovenija“, ki se je l. 1850 prekerstil v „Ljubljanski Časnik“, in v njem je marljivi Poženčan priobčil dokaj dobro opisano „Mesto Kamnik“ (št. 32—34: Od kamniškiga svetniga zbora in od vradnikov. Somnji. Kmetijstvo ino stan premoženja. Cerkev. Gradovi. Okolica. Nekatere posebne pergodbe v Kamnici). — V Zg. Danici je razun doslej povedanega Poženčan dal l. 1853 št. 20 na svetlobo iz francoskega po Lamartinovi poslovenjeno jako pomenljivo pesem:

Cerkvena svetilnica.

Ti svetilnica v tihoti!
Čmu svetišča tmo podiš?
Čmu prikrita i v samoti
Uživaje se goriš?

Brez svetlobe kviško pota
Veste moljba i ljubav.
Svetiš li očem, sirota!
Njega, ki je dneve dal?

Moljcov truma tod ne tava,
Da svetila bi stopnjam;
Li tamneji zadelava
Se pri luči Božji hram.

Kaj se derzneš Njemu streči,
Kterga vsoljni svet česti,
Plamen Mu darvat terpteči,
Ktermu solnic tma *) gori?

Proč z neslanimi vprašanji!
Tvoj svit značja polèn je
V dutji hrama, i v guganji
Po altarjih semtertje.

Moje ti oko se pasi
Na ognjišči, ki visi;
V serci misel ta se glasi:
Prav svetilnica stori.

Iskra blaga! nas unemaš
Sred merzlotte i mraku,
Večno hvalo ti posnemaš,
Ki v nebesih gre Bogu.

Sveti moja revna duša!
Iz tamote i nižav
Plam ljubezni naj se spuša
Pred Gospoda vseh višav.

Brez preneha polna švigaj
Nam svetilnica sercé,
Se pred Bogam zibaj, migaj
Ko svetilnica cerkvé.

Enako pomenljiva, a mimo prejšnje še bolj razširjena in sploh priljubljena je v Zg. Danici 1854 št. 21 natisnjena, po latinski: *Omni die dic Mariae — Mea laudes anima etc.* — poslovenjena: „Pesem sv. Kazimira“ (sinu Kazimira Jagelonskiga, Poljskiga kralja, ktera je bila pod glavo imenovaniga svetnika v letu 1604, ko so njegov grob obnavljali, v latinskem jeziku najdena), v dveh oblikah pretolmačil Poženčan na pr.:

a.

Duša časti vsak dan zlasti
Njo kraljico iz nebes;
Njen'ga djanja in nehanja
Za se uči se zares i. t. d.

— — — — —

b.

Ti odbrana, kviško djana
Si verh lune ino zvezd;
Si rodila in dojila
Njega, ki je stvaril svet;
Pa si dvica kakor pred i. t. d.

V št. 35 pa je po slični v Bukv. IV. Pesm. krajn. nar. str. 55. 56 priobčeni narodni dal natisniti pesem:

Nova Štift nad Gornjim gradam.

Iz Nemškiga na krajnski svet
Oblak lutranstva vleče
Gospodov nograd tukaj stret,
Skalit vir dušne sreče.

Marija prosi Jezusa:
„Moj ljuži! ti se vsmili,
Da to, kar Cérkev prav spozna,
Slovenci bi terdili“ i. t. d. . .

*) Tma t. j. neizrečeno velika množica.

Naravoznanstvo v ljudski šoli.

IV. Lasovitost. — Natezljivost.

Ako utaknemo zelo ozko ali drobno cevko v vodo, tedaj vidimo, da stoji v njej voda više, kakor pa v posodi. Ako bi pa naredili ta poskus s cevkami razne širjave, prepričali bi se, da stoji voda v cevki tem više, kolikor ožja je cevka. Od kod tedaj ta prikaz? — V širocih cevkah stoji voda enakomerno visoko, kakor v posodi; zakaj pa voda v zelo ozkih cevkah tako na kviško gre? — Je znabiti kaka sila, koja vodo v ozkih cevkah na kviško sili? — Da bi od zdolej na vzgor koja sila vodo v cevko silila, si ne moremo misliti; je pa neka druga sila, koja vodo v cevki na kviško dviguje. Od kje bi neki prišla ta sila? — Iz vsega, kar smo se učili do danes, misliti si moremo, da to dela sprijemnost na stenah ali straneh cevke. Res je neka sila, koja v tem primerljeju pod spremenjenimi okoliščinami neko posebno privlačno silo učinja. Privlačni prostor ali stran ni ravna, ampak enakomerno okroglasta in zaperta; ona obdaja vodo na okroglo okoli in okoli. Vsled tega se zamorejo od posameznih ploskvenih delkov izvirajoče privlačne sile vodi tako rekoč od vsih strani približati, ter tako napraviti neko skupno silo, koja zamore vodo v posodi čez mero prizdiguiti. (To si zamoremo misliti ravno tako, kakor slučaj, kadar se vse moči ali sile, t. j. roke v krog postavijo, ter se v ta namen združijo, s združeno močjo kako telo na kviško vzdigniti.)

Zapomnite tedaj: Zelo tanke in ozke cevi, zovemo lasovite cevke, in sila, s ktero se kapljine v njih kviško dvigajo, imenuje se lasovitost.

Ravno tako, kakor pri takih cevkah, vidimo tudi, da luknjičava telesa z veliko silo upijajo tekočine, ter jih v sebi obderžé, kajti luknjice v njih niso nič drugega, kakor brezštevilna množina nepravilno nakopičenih lasovitih cev.

Kaj menite, zakaj se kava v koščeku sladkorja in tinta v pivnem papirju na kviško dviguje, da se košček tekočine le dotakne? — Zakaj se olje v stenju vzdiga na kvišku? — Zakaj je zidovje iz luknjičavega kamenja in postavljeno na močvirnem kraju vedno mokrotno? — Zakaj so stene v marsikterih poslopljih, kterih temeljno zidovje je v mokrotni zemlji, vedno mokrotne? — Zakaj se vzdiga tinta po preklanem peresu? — Zakaj vlivamo vodo na spodne posode, ne pa na cvetlice, kedar cvetlice v posodah na oknih zalivamo? — Zakaj rastline ob kraju voda lepši rasto, kakor pa daleč od tod? — Zakaj si zamoremo z ruto znoj ali pot z obraza obrisati? — Zakaj vpijajo barvo oblačila za barvanje pripravljena? — Zakaj se vzdiguje živo srebro v zakrivljeni cevi na kviško? — Kako je to, da odpravi mokra zemlja oljnate madeže iz lesenih tal, ako se namaže na nje? (Zato, ker zemlja namesto solzeče vode rajše ložeje olje iz lesa v svoje prostorčke vzame.) — Oljnati madeži, dado se tudi iz tlá odpraviti, ako se na dotičnem mestu špirit sožge, in se madež potem z milom spere. —

Pri tej priliki zamore tudi učitelj omeniti načina čiščenja sladkorja v kerhetih grudah (Melis-Zucker); precejanja tekočin skozi luknjičava, terda telesa, n. pr. pivni papir i. t. d. Dalje vsesanja zdravil in družih snovi skozi posodice v živalsko telo; dihanja rastlin, t. j. da one v se privzamejo snovi iz svoje bližine; koristi klejiti papir i. dr. —

Ako položimo papir na mokrotan prostor, postane čez nekaj časa preohlapien ali luknjast, ker v se s pomočjo lasovitosti jemlje mokroto, in privzemši vodene delke med delke papirja, se papir nategne. Pa tudi v drugih telesih je sila lasovitosti tako velika, da se povečajo, kadar privzamejo v se mokroto.

Poskušajte razložiti naslednje prikazi: 1. Vrata in okna se pri mokrotnem in deževnem vremenu napno. 2. Papir na risavno desko napet, postane preohlapien, kakor hitro se malo pomoči. 3. Ako zabijemo suho zagozdo v spoklino kake skale, toraj ona skalo razžene, ako zagozdo zmočimo. 4. Vervi, na katerih sušimo obleko, postanejo krajši, ter se bolj napno, ako obesimo na nje mokro perilo. (S tem, ker privzamejo v se mokroto, raztegnejo in razširijo se na široko ali debelo, a na dolgosti pa se vsled tega skrajšajo). 5. Plahte se dado napeti v mokrem zraku ali v dežju. 6. Strune na muzikalnih instrumentih dostikrat počijo, ako naenkrat vlažno in mokrotno vreme nastopi. (Strune postanejo vsled v se vzete tekočine debelejši, a na dolgosti se skrajšajo, sila, delavna na to stran, more pa postati tako močna, da premaga zveznost struninih delkov na kakem kraju strune). 7. Sukno in druga volnena roba uskoči, ako se zmoči. 8. Bolj močne tkanine, posebno sukno valjajo, t. j. jih tolčejo, ko k temu nektera čistila privzamejo, da se tkanina od maščob in madeža očisti, da postane redkeje, močnejše, ter da se niti tako rekoč skupaj vzamo, in se potem vidi, kakor bi bilo vse vltito. Valja pa se, da se privzame k temu voda, gnjila scavnica, milo in valjavski il. Valjavska zemlja upija s pomočjo svoje vpijoče moči maščobe iz sukna; milo je kakor ločilo za maščobo in gnjila scavnica napravi v tkanini skrito maščobo za tekoče milo, katero pospešuje čistost.

Vendar se nekatere kapljine ne sprijemajo ne s terdnimi telesi, ne s drugimi kapljinami. Ako utaknemo n. pr. stekleno palčico v vodo ali olje, toraj obvisi v obeh slučajih nekaj na njej; ne pa tako, ako jo utaknemo v živo srebro. Tega se tudi prepričamo, ako znotranje stene cevi prej, kakor je v vodo potaknemo, namažemo s katero koli maščobo. V tem slučaju je tekočina v cevi toliko nižje, kolikor ožji je cev. Vzrok temu je iskati v tem, ker je sila zveznosti delkov tekočine nasproti slabši sprijemnosti cevinih sten ali strani. Kadar privlačnost tekočinskih delkov med saboj privlačnost cevi zelo preseže, takrat stoji tekočina v lasoviti cevki više, nego zunaj nje.

Naloge. *Ktere zovemo lasovite cevke? — Kaj je sila „lasovitost“? — S katero drugo silo se lasovitost žlahti? — Pri katerih telesih vidimo prikazni sile lasovitosti? — Kakšen vspreh donša sila lasovitost pri nekterih telesih glede njih velikosti? — Kaj je razumeti pod besedo „precejati“ ali „prekapljati“? — V čem obstoji valjanje volnenih stvari? — Kakšen korist donša valjavski il pri valjanji? — Kakošni voda? — Kaj se s živem srebrom zgodi, ako utaknemo vanj lasovito cevko? — Kdaj se*

uzdiguje tekočina v lasovitih cevkah čez poveršje, katero je zunaj cevke?
 — *Kdaj obstoji tekočina nižje v cevki, kakor je zunaj nje?* — *Kaj bi bilo temu vzrok.* (Dalej prih.)

Dopisi in novice.

Eden iz starih časov. Star denar, dober denar; staro vino, dobro vino; in stari časi, dobri časi. Ali niso bili stari časi res dobri časi? Ali ni veljal v njih bokal vina štiri krajcarje? In kakšno vino je bilo tudi to? Samo čisto vino, kakor je vzraslo na terci brez vode in brez špirta. In zraven še tako dober kup. Štiri krajcarje bokal, to ni noben denar. Takrat ga je lahko pil človek na večer pet bokalov, pa ga drugi dan še bolela ni glava. Takrat je lahko pel Lessing svoje vinske pesmi, in za njim si je tudi naš Prešern lahko preganjal s takim vinom »skerbi oblake«. Pil ga je lahko pet bokalov, pa je izdal še le eno dvajsetico. Seveda so bile stare dvajsetice večje od sedanjih, zato je bila pa tudi vinska mera večja od današnje. Ljudje so pili takrat bokale, zdaj pa le četert-litre. Takrat so pa bili ljudje tudi korenjaki, kajti pili so čisto in nepokvarjeno vino, in zlagali so tudi prav korenjaške pesmi. Kedar so bili polni sladke kapljice, takrat so jeli peti, če ima pa zdaj kdo le malo vina v glavi, pa le kroži. Kako čverste so stare vinske pesmi, in kako slabe današnje! To je vse zato, ker je bil v starem vinu pravi vinski duh, v današnjem pa voda in špirit, t. j. žganjarski duh. Zato bi se naj tudi novejše vinske pesmi imenoval »žganjarske pesmi«.

Mož, ki ga hočem opisati danes, je bil eden izmed malo monumentov onih lepih starih časov. Bil je korenjak, kakor so bili vsi ljudje v starih časih korenjaki. Pa ne da bi ga obrekoval, da je prejel svojo krepkost od vina. Korenjak je bil edino le zato, ker je živel nekdanj med korenjaki. Kdo se ga ne spominja po Ljubljani? Kako mogočno je stopal po mestnih ulicah, ogernjen v svojo dolgo sivo zimsko suktno, ter s srebrom okovano palico v rokah! Bil je orjak. Ker je bil tako velik, je bil tedaj vzvišen nad sedanjim svetom, ktere ga je gledal le od zgoraj doli. To pa le zato, ker je bil tako velik. Kake muhe smo sedaj na svetu! Ta mož je bil — kajti 8. sušča tega leta je umrl — ta mož je bil profesor Dragotin Melcer.

Kaj je bil, ali Slovenec, ali nemškutar, ali kozmopolit, tega ne morem povedati. Takrat, ko je še živel Prešern in Čop, takrat, ko je še Metelkota hodil poslušat, takrat je že moral biti Slovenec. Rekel je tudi, da je že marsikaj slovenskega spisal, da je prestavil Homerja v slovensko, ali na svitlo ni dal nič. Interpelirali smo ga večkrat študentje, zakaj ne pusti ničesa tiskati, in on je na to nas interpeliral: »Kdo mi bo pa založil?« — Ubjali smo si študentje tudi glave, če ni mož nemškutar postal. Nekteri so dejali: nemškutar je, ker sedi vsak dan pred kazino, ter tam časnike bere. Drugi so pa dejali: Ni nemškutar, ker zraven tega kadi iz kmečke fajfe. — Ni nemškutar, ker nam v šoli tako lepo govori o Slovanih in Slovencih, so dejali tretji. — Oj, in še kako lepo je nam govoril v slovenskih urah o Slovencih! »Mi Slovenci, je dejal, mi Slovenci se ne smemo sramovati svojega jezika. Naš jezik je lep jezik, če ravno so ga imenovali tujci (nemškutarji jim ni hotel reči v šoli), da je »bauernsproh'«. Slovenci so prebivali že od nekdanj v teh deželah. Kako pravi Vodnik? »Od nekedaj tukaj — Stanuje moj rod, — Če vé kdo za druž'ga, — Naj reče, od kod«. — Tako je govoril gospod Melcer o Slovencih

v šoli, tako nas je navduševal za slovenščino. Če mu je šlo to vse od serca, tega tudi ne morem vedeti.

Mož je bil dober govornik in dober deklamator. Kdor ni njega slišal deklamovati »Ilirjo oživljeno«, ta ni slišal nekaj posebnega. Še zdaj ga vidim, kako ponosno je vstal s stola, odperl svoja usta, ter jel govoriti: »Napoleon reče: — Ilirja vstán'! (To je govoril z močnim glasom) — »Vstaja, zdiha; — (bolj tiho) — Kdo kliče na dan!« Te besede je pa vskliknil glasno, da smo se vsi stresli, ter so vse šipe na oknih zažvenketale. Ako je Slovenija tako zavpila, ko jo je izbudil Napoleon, kakor g. Melcer pri deklamovanji, potem ni čuda, da se je izbudil med narodom takov pesnik, kakor je Prešern, na kterege bi morali Slovenci še dolgo čakati, ako bi se razvijala slovenska poezija na takov način, kakor se je pri družih narodih. Kako veličastno je pa spet deklamiral Schillerjev »Zvon!« Nihče od nas mu ni zadosti dobro deklamiral, on je znal vse bolje. Deklamacija je bila njegov element in njegovo veselje.

Po slovensko smo ga imenovali »schlechtweg« gospod, le pri nemških urah smo mu dejali: »Herr Professor«. Rekel je odločno, da se mu mora reči »Herr Professor«, ali v slovenskih urah je menda pozabil na to povelje, in pustil se je imenovati »schlechtweg« gospod. In kakor je bil prijazen v šoli, kedar smo bili mirni in tihi, tako ponosen je bil zvonaj. Njegova navada je bila, da študenta iz nižje gimnazije še pogledal ni, če ga je tudi še tako ponižno pozdravil. Študentom više gimnazije je pa že salutiral po vojaško. Drugim ljudem, ki so ga pozdravljali, je pa salutiral, ter še pristavil vselej: »Ergebener Diener, Herr!« Če mu je pa kdo rekel po slovensko: dobro jutro! ali dober dan! takrat je pa tudi odgovoril po slovensko: »Búh ga dej!«

Šalil se je tudi rad. Večkrat nam je povedal kaj smešnega, pa le kaj tacega smešnega, kar je bral v kakih bukvah. Pošten je pa tudi bil, da je vselej dostavil, da to stoji pisano v tej ali oni knjigi, ali da je tako rekel ta ali oni pisatelj. Eden izmed malo »Witz-ov«, ki so vzrasli na njegovem polji, je bil ta-le: »Ja, das war in Oberschischka«, ali »Gehn's mit Ihrer Wissenschaft nach Oberschischka!« Tako je dejal takrat, če mu kdo na njegovo vprašanje ni prav odgovoril. — Če je imel kdo odperta usta, je dejal: »Ta pa zija tako, kakor bi me hotel požreti«. Med učenci je imel nekatere posebno rad, ti so ga smeli tudi dražiti malo, in nikdar ni bil na nje posebno hud.

Nihče ga ni videl brez palice. To je imel pri sebi celo takrat, ko je šel opravljat svojo telesno potrebo. Palica njegova je tudi kazala, kedaj je bil dobre, ali slabe volje. Kedar jo je deržal samo v roki, takrat je bil dobre volje, kedar se je pa opiral na njo, ali jo celo terdo postavljal na kameniti mestni tlak, takrat je moral pa že hud biti. Njegov obraz na cesti je bil vedno enak, nikdar ga ni kalila nobena megla jeze ali sovraštva. Mogoče tudi zato, ker je bil velik, in ker je bila njegova glava vedno vzvišena nad drugimi glavami, in mu tedaj ni bilo treba dihati tacega zraka, kakor ga dihajo drugi. Spodnji zrak je vedno malo popačen, in ne tako čist kakor zgornji. Če hoče kdo izmed nas dihati čist zrak, more iti na gore; tega ga g. Melcerju ni bilo treba, kajti on sam je bil tako vzvišen nad nami, kakor gora nad dolino.

Bil je dober gospod. Za vse študentske muhe se ni nikdar maščeval s »cvajarji«. Bil je dober očka svojim učencem, ki jih je vedno z najboljšimi redi preskerbel za pot skozi življenje. Bil je podoben mirnemu potoku, ali kedar so ga pa razserdili učenci, takrat je pa zdvijal, mahal krog sebe in kričal: »Povejte mi tistega »šurka«, ki me draži!« Ali umiril se je spet kmalu, ter milostno odpustil vsem malopridnežem, ki res niso vedeli, kaj dela-

jo. — Ali mož je imel tudi to pedagogično napako, da je mislil, da kdor se smeja, se njemu smeja. Te misli mu ni mogel nihče izdreti iz glave, naj je terdil še tako: »Gospod, saj se ne smejam vam«.

Neznano je, kakor sem že dejal, ali je bil Slovenec, ali nemškutar, ali kozmopolit v zadnjih letih svojega življenja. Nosil je v žepu svoje suknje vedno Homerja, kacega nemškega klasika in Prešerna. Ti so bili njegovi spremljevalci. Na videz je hodil vedno sam, ali kdor je vedel, kaj je vse v njegovem žepu, ta gotovo ni terdil nikdar, da hodi sam. Zvunaj mesta je sédel na prvi kamen ob cesti, pogernil čez njega svojo suknjo, ter se jel pogovarjati s svojimi visokimi spremljevalci. Bil je korenjak, mož iz starih časov, zato se je pa tudi pomenil najlože s Homerjem, Schillerjem, Prešernom in družimi možmi iz starih časov, ki so bili tudi korenjaki, kakor on. Sedanji čas mu ni dopadel, gotovo zato ne, ker nima več tacih mož, kakor so bili Homerjevi junaki, Schillerjev »Viljem Tell« in Prešernov »Čertomir«. Čutil je svojo telesno moč, ali ni se mu zdelo vredno, jo poskušati nad sedanjim majhnim narodom. Kaka čast bi bila za junaka, premagati pritlikovca?

Zdaj spi telesno mirno v grobu; Bog daj duši njegovi večni mir in pokoj, nam pa še kaj tacih velikanov!

Jos. Ciperle.

— **Iz Vojnika.** 7. aprila. — Četertek 4. aprila imelo je »celjsko učiteljsko društvo« v mestnej deklishej učilnici svoj 4. letošnji občni zbor. Udeležilo se ga je 32 udov.

Ko so se pesni »Sturmbeschwerde«, »Moja rožica« in »des Schäfers Sonntagslied« odpele, sta se zapisnika (slov. in nem.) o zadnem zborovanju prečitala ter brez ugovora odobrila.

Potem sledil je slov. govor g. V. Jarc-a o »začetnem navku v spisju«. Ko govornik omeni, da ima spisje (osobito začetkoma) tesno združeno biti sè slovnico in pravopisjem, preide na korist spisja. Kot tako omenja: Učenci vadijo se a) nekako samostalno misliti, b) svoje misli ustmeno in pisмено pravilno izraževati, c) prisvoje si več izrazov za razne pojme in tem izrazom dajati pravilne oblike, d) pravilnega književnega jezika. Da se pa te koristi dosežejo, mora skrb učiteljeva biti, da on vsot stvarino po pravej metodičneji poti obravnava. G. poročevalec pove nam tudi pot, kojelj on sledi. Drži se najmre pri teh vajah sledečega osnutka: 1) Učenci imenujejo osebe, reči, djanja i. t. d. 2) Lastnosti ali kakšnosti oseb, rečij i. t. d. 3) Kdo ali kaj je oseba, reč i. t. d.? 4) Kaj oseba ali reč dela? 5) Primerjanje oseb ali rečij po važnejših lastnostih. 6) Popisovanje rečij in dejanj na stavljena vprašanja.

Vse takove naloge izdelujejo se ustmeno in pisмено. (G. poročevalec prečita nam nekoliko iz svojih 130 v to svrhu nabranih nalog.) Kar se tiče nalog — vprašanj —, kjer pride samostavnik v druživniku na odgovor in učenci često ne vedó, bi-li postavili **s** ali **z** podal nam je g. Jarc kratek in priprost pripomoček, kako učenci vsikdar brez težave pravo zadenejo. Ker se najmre **z** piše samo pred črkami b, d, g, j, l, m, n, r, v, z, ž in pred samoglasniki se lahko ti glasi v »stavek« glaseč se: »bedegejé, elemenér, vezeže« združijo. Učenci si potem ta »stavek« lahko zapamtijo in tako imajo potem vedno sigurno pravilo pri stavljenu ovih dveh črk. Za ta jako poučljiv govor izrečejo navzoči g. V. Jarc-u zasluženo zahvalo in on obljudi prihodnje kedaj baš tako o slovnici in pravopisju govoriti. Sedaj prečita predsednik g. Bobisut dopis štaj. kmetijske družbe, koja, nameravša letos krajno (regionalno) razstavo v Celji napraviti, sl. uč. društvo vabi, ka naj voli dva uda v odbor, koji ima za spomenuto razstavo prirediti vse potrebno. Izvolita se g. g. J. Vučnik jun. i B. Kregar.

G. Jos. Weiss prečita peticijo, kojo namerava neko spodnje Avstrijsko učit. društvo predložiti vis. naučnemu ministerstvu. Govori pa ta peticija o povišanju učiteljskih plač, a v taki meri, da sigurno na veke le »pia desideria« ostane. — Dalje poroča isti gospod, da mu je urednik graške »Pädag. Zeitschrift« pisal pismo te misli, ka naj bi se učitelji našega okraja tega lista bolj poprijeli, ter ga gmotno in duševno bolj podpirali *). — Tudi še omeni, ka naj sl. društvo tudi letos kakov selivni zbor napravi. Ta predlog izroči se društvenemu vodstvu, da prihodnje o njem poroča.

Ker je vže ura pozna bila, morala se je metodična obravnava »deljenje decimal« na prihodnjo sejo t. j. 2. maja odložiti. A. B. **)

— **Iz seje c. k. dež. šl. sveta v Ljubljani dné 21. marcija 1878.**
Na dnevnem redu je bilo:

Dvoje služeb na gimnaziji v Rudolfovem in Kočevji se razpiše.

Prošnja učitelja na vadmici, da bi se mu tudi njegova začasna služba zarad petletne doklade vštela, se je predložila slav. ministerstvu s primer-nim nasvetom.

Poročilo okrajnega šolskega sveta, da se dopusti poučna knjiga, občna povestnica v slikah, se je predložilo s primernim nasvetom vred slav. ministerstvu.

Pritožba uda krajnega šolskega sveta zoper razsodbo okrajnega šolskega sveta zarad nesprejetega izstopa iz krajnega šolskega sveta se je uslišala.

Z Leopold Filipovo šolsko vstanovo se imajo obdarovati za l. 1878, 1879 in 1880 učitelji v Žireh, Gočah, Lescah, Zalogu, Majhovem in v Dolih.

Nasvet Karola Krištofa iz Planine (Stockendorf) za stalnega učitelja v Vavta-vasi se je sprejel in dekret poslal.

Prizivi zastran šolskih zamud, prošnje za oproščenje šolnine, za nagrado in denarno pomoč so bile razrešene.

— **Oklic in vabilo.** Cecilijino društvo, čigar namen je: povzdiga in pospešek kat. cerkvene glasbe v smislu ter duhu svete cerkve, na podlagi cerkvenih določeb in ukazov, izbrala si je v dosego tega namena med drugimi posredki tudi priporočanje, naznanovanje, razširjanje v cerkvenem duhu zloženih kompozicij in podučnih muzikalnih ter liturgičnih spisov.

Spisala se je in tiska se že knjizica: »Cerkvena glasba, kakošna je in kakošna bi morala biti«, ktera je namenjena društvenim udom v darilo in ktera utegne do Velike noči že v njihovih rokah biti. Pa to ni zadosti. Pri obnem zboru meseca junija l. 1877. razodela se je želja, naj bi se ustanovil časnik, ki bi pospeševal društvene namene s spisi in muzikalnimi prilogami. Ta želja ima se kmalu spolniti; z mesecem majnikom pride že na svitlo l. številka »Cerkvenega glasbenik-a«.

»Cerkveni glasbenik« bode izhajal po enkrat na mesec, ter donašal v veliki osmerki 8 strani teksta in 4 strani muzikalij. Obravnaval bode vse, kar spada v okrožje cerkvene glasbe: posamezne dele katoliške službe božje, mašo, litanije i. dr., zgodovino cerkvene glasbe, životopise cerkvenih skladateljev v raznih vekih, rabo orgelj. Poročal bode o stanji in napredku naše orgljarske šole in cerkvene glasbe v posameznih cerkvah naše in družih škofij; tudi bode dajal lahke, praktične in vendar dobre muzikalne priloge.

*) Naj bi pa tudi g. g. učitelji edinega slov. pedagog. lista »Uč. Tov.« pre-več ne pozabili! Pis. — Nemo propheta in patria. (Vr.)

***) Prosimo za obljubljenó. Vr.

*Nočemo veliko obetati; čas sam bode nas učil, kaj hoče, kaj more spolniti »Cerkveni glasbenik«! — Prosimo pa vse prijatelje cerkvene glasbe, posebno č. č. g. g.: duhovnike, učitelje in organiste, kateri hočejo in morejo pomagati zapuščeni revii, da se bliža svojemu idealu, podpore z obilno lastno naročbo, nabiranjem naročnikov in mnogim dopisovanjem, — kajti le potem je obstanek in razvitek »Cerkvenega glasbenika« mogoč.

Naročnina bode »Cerkvenemu glasbeniku« za leto 1878. le 1 gl. 50, a za ude »Cecil. društva« samo 1 gl.; denar naj se pošilja č. g. Žigu Bohinec-u, knezoškof. tajniku in blagajniku »Cecil. društva«. —

Naj bi to gotovo koristno podvzetje našlo vsestranske podpore! Pomozi Bog in sv. Cecilija!

— **Veliko zbirko slovenskih cerkvenih pesnij** misli nabrati g. Srečko Pirc, učitelj in orglavec na Rečici, pošta: Prassberg. Ta zbirka bode obsegala a) celo cerkveno leto, b) mertvaške pesni, c) Matere Božje in drugih svetnikov pesni, d) blagoslovne pesni, e) pesni za posebne priložnosti, f) maše, g) obhajilne in druge pobožne. Pozivlja tedaj slovenske orglavce, naj mu blagovoliijo o tej zadevi svoje misli naznaniti in mnogo pesnij doposlati. Če mogoče se pri pesnih naj imenuje pesnik, pri napevih pa skladatelj. V zbirko se bode vverstilo tudi mnogo že natisnjenih napevov, toda vsak bode prej moral prestati ostro kritiko. Da torej kaj prida na dan spravi, pozivlja vljudno na obilno in berzo vdeležbo.

»S. G.«

— **Ude vdovskega društva opozorujemo na zadnji obrok konec tega mesca za vplačevanje za l. 1878.**

Pod križnem zavitkom (Kreuzband) se smejo pošiljati le tiskovine, ako ni ničesa pisanega razen naslova, do 50 gramov za 2 kr., od 50 — 250 gr. za 5 kr., od 250 — 500 gr. za 10 kr., od 500 — 1000 gr. za 15 kr. Pisma pod 15 gr. za 5 kr., od 15 — 250 gramov za 10 kr. Kazen je dvajseterna.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Černomeljskem. — Učit. služba na Irazredni šoli v Preloki, l. p. 450 gl. in stanovanje. Prošnje krajnemu šolskemu svetu do 30. aprila. Na Irazredni šoli v Planini l. p. 450 gl. in stanovanje do 31. marcija. — Na Irazredni ljudski šoli v Voklem pri Kranji je služba učiteljska z letno plačo 450 gl. in prostim stanovanjem spraznjena. Prošnje z dokazi pri krajnem šolskem svetu v Voklem do 31. maja t. l.

C. k. okrajni šolski svet v Kranji 3. aprila 1878.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gsp. Karol Kristof iz Planine (Kočevske) v Vavta-vas. — V šl. okraji Logaškem so pomožni učitelji postali g. g.: France Berne iz Orehovka na dvorazredno ljudsko šolo v Cerknici, in France Milavec iz Cerknice na Irazredno ljudsko šolo v Černem Verhu.

Na Štajerskem. G. Iv. Kocuvan, učitelj v Žavcu, postal je nadučitelj na istej šoli. G. Martin Kompost iz Marnberga, nadučitelj v Selnico, g. Fr. Žolgar postal je def. podučitelj v Laškem trgu; g. France Gaberšek (iz Brašlovca), podučitelj na Zidan most, g. K. Pavletič (suplent v gor. Rečici), odpovedal se je službi, g. A. Postružnik, učit. v Zaverčah, je umrl 28. februarja t. l. v 55. letu s. st. N. v m. p.!

Današnjemu listu je pridjan kazavec.

TOVARIŠEV K a z a v e c

pri 8. listu, 15. aprila 1878.

Kdor hoče kako naznanilo o šolskih rečeh ali sploh kaj primernega v „Tovarišu“ naznanjati, plača za vsako verstico s takimi le navadnimi čerkami 4 kr. za enkrat, dvakrat 6 kr., trikrat 8 kr.

V Rud. Milic-evi tiskarnici v Ljubljani se dobivajo sledeči blanketi za ljudske šole, dalje tú naznanjene knjige in pesmi:

A. Kazalo šolskih zamud.

B. ” ” ”

Obrazca se dobivata slovenski posebej, a nemški posebej.

Obrazec **A. Šolski zapisnik** (Schul-Matrik).

” **B. Zapisnik** (Katalog).

” **C. Razrednica** (Klassenbuch).

” **E. Izpustnica** (Entlassungs-Zeugnis).

” **F. Odhodnica** (Abgangs-Zeugnis).

” **G. Knjiga o izpustu** (Entlassungs-Buch).

” **H. Šolsko spričalo** (Frequentationszeugnis).

” **I. Šolska naznanila** (Schulnachrichten).

Tednik, Inventar za ljudske šole, Opominovanjski listi do starišev zastran otrok za šolo vgodnih.

☛ Pri naročilu naj se določi, ali hoče kdo slovenske ali nemške obrazce. ☛

Šolska kronika,

lično vezana, 1 gld. 60 kr.

Slovenska slovnica za pervence,

spisal **A. Praprotnik.**

(Tretji nespremenjeni natis.)

Veljá zvezana v platnenem herbtu 30 kr. Kdor jih več vkup vzame, dobí na vsakih 12 iztisov 1 po verhu.

Geometrija ali merstvo.

Za slovenske ljudske šole.

Spisal Janez Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru. S 95 v les vrezanimi slikami. Veljá 24 kr.

TELOVADBA

v ljudskej šoli.

Knjižica za našo šolsko mladino. Spisal Janez Zima, učitelj v Ljubljani. Cena 15 kr.

Dalje se tú dobiva:

 Za šolske bukvarnice pripravne knjige:

Zlati orehi

slovenski mladosti v spomin.

Spisal

Ivan Tomšič.

Z eno podobo. Vezano 36 kr.

Darek pridni mladosti

podelil A. Praprotnik.

Z nekterimi podobami. I., II. in III. zvezek. (I. zvezek je v drugem natisu na svitlo prišel.) Posamni po 36 kr., vsi trije vkup 1 gl.

Marija naša pomočnica.

Povest za mlade in odraščene ljudi. Vezano 24 kr.

Oče naš.

Povest za keršansko mladost in keršansko ljudstvo. Z eno podobšino. Vezano 40 kr.

Svete pesmi za šolsko mladost. Nabral in izdal A. Praprotnik, 12 kr. — **Wörterammlung u. Regeln zur deutschen Rechtschreibung.** Zusammengestellt von Fr. Gerkmann. 2. Auflage. 4 kr.

MALI SADRŽEK,

kratak nauk za učence na kmetih. 4. popravljene natisa, 5 kr.

Armuthszeugnisse für Studierende. — Empfangs- u. Ausgab-Journal. — Musterschülerkarten, slovenisch und deutsch. — Fleiss-Zettel (Spominki pridnosti). — Todtenbeschau-Protokolle. — Todtenbeschau-Zettel. — Voranschlag über die Schulerfordernisse. — Notenpapier, 6 zeilig. — Vollmachten. — Klagsblanqueten. — Exhibiten-Protokolls- (Gestions-) Blanqueten. — Gehalts-Quittungen. — Reise-Partikularien sammt Quittungen.

V **R. Milic**-evi tiskarni v Ljubljani je ravno kar na svitlo prišel:

Šopek mičnih napevov za šolo in dom.

Nabral in vredil **F. Stegnar**, c. k. učitelj.

Cena: 30 kr. ali po poštni nakaznici poslanih 32 kr. pod križnim zavitkom.

Šopek mičnih pesen za šolo in dom;

t. j. ravno te pesni brez napevov.

Nabral in vredil **F. Stegnar**, c. k. učitelj.

Cena: 6 kr. ali po poštni nakaznici poslanih 8 kr. pod križnim zavitkom.

 Organistom se priporoča:

V **Rud. Milic**-evi tiskarni v Ljubljani je na svitlo prišla in se tú dobiva:

Sveta maša

za sopran, alt, tenor in bas. Besede **Fr. Marn-ove**.
Vglasbil **Lavoslav Belar**. Cena 50 kr.

Sveta maša z blagoslovom.

(V F-dur.) — Besede **A. Praprotnikove**. Zložil **Fr. Gerbic**.
(Op. 6); veljá 60 kr.

Velika sveta maša.

Besede **A. Praprotnikove**. Za moški ali ženski čveterospev postavil
L. BELAR, vodja II. mestne gl. šole v Ljubljani. Veljá 40 kr.

4 Tantum ergo,

postavil **L. BELAR**. — Veljajo 30 kr.

23 Kirchenlieder für die Schuljugend.

23 cerkvenih pesem za šolsko mladost.

Čveteroglasno postavil **ANTON FOERSTER**.

Op. 14.

Nekaj jih je s nemškim in nekaj s slovenskim tekstom.

Cena: 25 kr.

Obiskovalnih listkov (Visitkarten à la minute)

z lepimi čerkami, kot litografiranimi,
se natiskujejo v **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani,
na starem trgu šte. 33, po **60 kr.**, **70 kr.** in naprej.

Tudi se dobiva še nekaj iztisov l. 1862. na svetlo prišlega:

„NANOSA“.

Slovenski zabavnik. Izdal **Janko P. Vijanski**.
Po znižani ceni za 30 kr.